

Úprava ta pak platila by pro území celé republiky a přispěla by k unifikaci správy, stále odkládané. Myšlenku autorovu nutno vzít v úvahu při organizaci finančních úřadů, které jest již naléhavě potřeba. dnk.

**O studijní nadání Petra Fuchse z Vramholce.** Apelační rada Petr Fuchs z Vramholce ve své poslední vůli z 24. září 1626 odkázal nemovitý statek svůj městečko Sovinky, městečko Kovaniny, ves Špikaly a ves Krásnou se všemi dvory, poplužními a se vším příslušenstvím spolu s nějakým statkem v Kladsku a s domem na Staroměst. nám. (čp. 549-I.)\* do správy císař. rychtáři, purkmistru a radě Starého města pražského s podmínkou, že v domě staroměstském z důchodů z odkázaných statků bude 12 studentů úplně zaopatřeno jídlem, bytem, šaty ze šedého sukna, prádlem i studijními pomůckami. Nadání nebylo jen pro studenty nižších škol, nýbrž i pro universitány a Fuchs byl tak na svou dobu pokročilý, že ustanovil, aby přebytky byly ukládány pro případ, že by některý stipendista měl přijmouti gradus akademický. Také jim nepředepsal fakulty. Povinností chovanců bylo pouze, aby byli přítomni mši, která se měla sloužiti jednou v týdnu v úmrtní den Fuchsův, povinnost jistě netěžká. Úmysl šlechtěného zůstavitele je jasný, ale provedení jeho narazilo na nepředvídané překážky. Městská rada staroměstská ujavši se odkazu v době, kdy sama byla finančně zničena, nemohla ihned uspokojiti nároku pozůstalé vdovy a poněvadž kladský statek byl nejistý, nevěděla, bude-li moci všem povinnostem učiniti zadost. V největší tísní přispěchal s nabídkou pražský arcibiskup kardinál Harrach, který v nadání viděl vhodnou pomoc při zakládání svého arcibiskupského semináře. Sliboval, a po několika málo vyjednáváních arcibiskup dosáhl, že rada odevzdala mu veškerá práva z kšaftu, při čemž naň byla převedena i inspekce dříve vyhrazená apelační radě. Harrach se naproti tomu zavázal, že z Fuchsovy nadace bude vydržovati v nově zakládaném útulku 18 studentů staroměstských a radě vyhradil jen právo presentace a zároveň také převzal na sebe všechny závazky plynoucí z pozůstalosti. To stalo se r. 1628 a rok na to dosáhl kardinál potvrzení jejího od císaře a papěže a vkladu smlouvy do desk zemských.

Staroměstská rada dostala statky do vlastnictví. Proto odmítla žádost arcibiskupovou za vyúčtování do r. 1629 a arcibiskup smlouvou měl veškerá práva, ale ovšem i povinnosti, spolu i s povinnostmi, k nimž se podle smlouvy zavázal. Avšak arc. Harrach usiloval využití získaných práv co nejvíce pro své záměry a využívaje rozháraných poměrů tehdejší doby, nedbal příliš horlivě povinností. Zvláště asi velmi záhy bylo opomenuto presentační právo městské rady, jež již za nástupce Harrachova arc. Mat. Ferd. z Bielenberka musila se o ně hlásiti. Arcibiskup stavěl se zprvu nevěda o nějakém nadání, později pak přiznal se, ale chtěl obsazovati jenom 6 měšťanských míst pro stav duchovní, o ostatních že prý ve smlouvě nic nestojí. Je zřejma snaha arcibiskupova dále porušovati smlouvu z r. 1628 a využití příjmů Fuchsové nadace pro sebe, hlavně aby všichni »Fuxiani« obrátili se ke kněžskému stavu, ne aby jim jako dříve byla ponechána svobodná volba stavu. Kromě toho snažil se arcibiskup snížit počet chovanců na 12 z 18, což skutečně také provedl a tím porušil základní povinnost.

Poměry se nezlepšily, když na místo arcib. semináře nastoupil seminář generální r. 1783, kde bylo však obsazováno jen 12 míst. Magistrát pražský nastoupivší na místo měst. rady protestoval a domohl se některých oprav. Ale když byl opět státní seminář zrušen, obnovený arcibiskupský obrátil veškerá místa výhradně pro výchovu duchovenstva a dokonce i do desk zemských byl statek Sovinky zapsán na jméno nadačního fondu arcib. semináře a nebyla správně respektována ustanovení smlouvy z r. 1628. Přesto nebyla nadace Fuchsova sloučena s arcib. generál. seminářem jako pouhé nadání seminářské. Ale správa nového semináře r. 1703 se pokusila obsaditi jen 13 míst vymlouvajíc se, že důchod

\*) Druhý dům od rohu ulice Železné směrem k ul. Celetné.

nadání na více nestačí. Vyvinul se zoletý spor, který skončil pro magistrát úspěšně, ale za 10 let na to seminář naposledy oznámil presentantu uprázdněná místa a tak nedal možnosti k presentaci.

Tak od r. 1823 počal stoletý spor. Magistrát zpozoroval věc až r. 1833 a od té doby protest stíhal protest bez valného účinku, když gubernium značně nadržovalo konsistoři, třebaž většina dobrých zdání od apelač. soudu, státní účetny, komorní prokuratury atd. stavěla se skoro vždy na stranu magistrátu a když i smírná cesta zaviněním konsistoře ztroskotala, měla byti nastoupena cesta soudní. Avšak poněvadž gubernium předem rozhodlo proti návrhům magistrátu, pokusil se tento o stížnost k panovníkovi. Otázky se komplikovaly později i nesprávným pochopením se strany magistrátu a změnou jeho stanoviska. Věc Fuchsova nadání dostala se dokonce interpelací r. 1908 do poslanecké sněmovny, ale ta způsobila pouze, že ministerstvo kultu a vyučování obrátilo se na pražský archiv místodržitelství, jehož ředitel Köpl dovedl obrátit se na trociti příznivě dobré zdání, vypracované dr. V. Novotným (nynějším univ. prof.) až do r. 1916. Teprve v dubnu r. 1919 zemská správa politická podnikla další kroky a vyzvala především městskou radu k urychlenému vyřízení této sporné věci. Rada postoupila r. 1921 věc k šetření městskému archivu a jeho archivář Dr. Václav Vojtíšek v obšírném dobrém zdání »Nadání Petra Fuchsa z Vramholce« (Pr. 1922. Nákl. obce. 8<sup>o</sup>. str. 131) vypsál podrobně dějiny nadání, podal kritiku zmíněného vyjádření Köplov a připojil návrhy k jeho řešení.\*)

Je jisto, že je nejvýš nutno, aby byl obnoven spravedlivý stav: vyžaduje toho jednak vůle lidumilného zakladatele nadání, jednak sociální postavení našeho studentstva a je mravní povinností všech našich veřej. činitelů, aby se věci této ujaly. S povděkem lze konstatovati, že iniciativy chojila se rada městská. Bude nyní i na naši universitě, jako právní nástupkyni někdejších škol jezuitských, aby i ona pochopila svou roli. Smlouva z r. 1628 byla s jedné strany a to arcibiskupské nevyplněna a velmi často i zneužita. Kšaftem dostala městská rada pozůstalost po Fuchsovi s podmínkou, že zařídí kolej, funduje mši u P. M. Sněžné a vyplatí vdovu. Zřízení a vydržování koleje, mešní fundace ovšem měla se státi (jako ve formě legátu) z vlastních peněz městských, jak obec přiznala později r. 1629 (»od nás z s a m ý c h důchodův mládež se chovati měla«). Kšaft stal se těsně před obnov. Zřízením a tedy podle starého práva zemského. Proto Fuchs opsál povinnosti městské rady poněkud šíře, maje bezpochyby na mysli tak zv. »mocné poručenství« zejména v ustanovení, že statek nemá býti ani zhoršen, ani zmenšen. Toto mínění se také udrželo ve všem jednání o převod povinností na arcibiskupa (dopis rady apel. soudu, resoluce ap. soudu, smlouva mezi radou a arcib.). Jestliže arcibiskup nedostál svému závazku, porušil smlouvu z r. 1628 i kšaft, jehož povinnosti na sebe převzal několika způsoby. Prodáv Fuchsovský dům, nestaraje se o pohledávku kladskou a nutě, aby chovanci stipendisti věnovali se teologii, porušil povinnosti mocného poručníka a poněvadž smlouva byla uzavřena až po OZZ., podle něho (čl. N 18.) má býti zbaven poručnictví. Jelikož touže smlouvou převzal i povinnosti kšaftu, nebyla vyplněna vůle testátorova a porušil i tímto způsobem kšaft sám (OZZ:OI). A konečně tím, že nedodržel počet 18 chovanců slíbených ve smlouvě r. 1628, nedostál závazkům smlouvy. I je tedy nutno, aby v řádném řízení bylo jmění nadační odděleno od semináře a prohlášením smlouvy z r. 1628 za neplatnou odňata arcibiskupovi jeho správa a konečně k vyplnění šlechetné poslední vůle lidumila a přítele studentstva Petra Fuchse z Vramholce byla ustavena řádná studentská nadace, pravděpodobně Fuchsova kolej. Ča.

\*) Stručně své vývody shrnul v článcích v »Nár. Listech« dne 10. června 1913. »O nadání P. F. z V.« a 24. t. m. »Spor obce pražské o nadání F.« Srovnej k tomu i čl. ve »Věstníku hlav. m. Prahy« XXX., seš. 19., str. 245—248, kde se pokusil i o právnickou konstrukci.